

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Centraal Bureau voor de Statistiek

Arbeidsgehandicapten 2000

Arbeidssituatie van mensen met een langdurige aandoening

Arbeidsgehandicapten 2000

Arbeidssituatie van mensen met een langdurige aandoening

December 2001
Elsevier Uitgeverij B.V., 's-Gravenhage

Colofon

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Directie Voorlichting, Bibliotheek en Documentatie
Postbus 90801, 2509 LV 's-Gravenhage

Centraal Bureau voor de Statistiek
Postbus 4481, 6401 CZ Heerlen
Telefoon: 045-570 60 00
Telefax: 045-572 74 40

TNO preventie en gezondheid
Postbus 2215, 2301 CE Leiden

Uitgever:

Elsevier Uitgeverij B.V.
Postbus 16400
2500 BK 's-Gravenhage
Tel. 070 - 31 31 500
Fax. 070 - 31 31 504

Projectleiding:

Johan van der Valk (CBS)
Wil Ooijendijk (TNO)

Projectmedewerkers:

Birgit van Gils (CBS)
Astrid Smits (CBS)
Jan Besseling (TNO)

Voor meer informatie over statistische gegevens kan contact worden opgenomen met de Infoservice van het CBS,
045 - 570 70 70.

Verkoop

Elsevier bedrijfsinformatie bv
Postbus 16400, 2500 BK 's Gravenhage
Telefoon 070 – 441 55 55, telefax 070 – 441 59 99

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	I
1. Inleiding	1
2. Wie is arbeidsgehandicap?	2
2.1. Arbeidsgehandicapt	2
2.2. Arbeids handicap naar persoonskenmerken.....	3
2.3. Arbeidssituatie	5
2.3.1 Arbeidspositie.....	5
2.3.2 Kenmerken van de werkring	9
2.3.3 Arbeidspositie naar persoonskenmerken en arbeidshandicap	12
3. Type aandoeningen/ziekten/handicaps	14
4. Aanpassingen.....	16
4.1. Aanpassingen in verband met een langdurige aandoening.....	17
4.2. Aanpassingen naar persoonskenmerken	19
4.3. Aanpassingen naar kenmerken van de werkring	22
4.4. Aanpassingen naar langdurige aandoeningen	26
5. Methodologische toelichting.....	28
5.1. Beschrijving Enquête beroepsbevolking.....	28
5.1.1 Steekproef.....	28
5.1.2 Veldwerk	29
5.1.3 Beknopte modulestructuur vragenlijst	30
5.1.4 Schattingsmethode	31
5.1.5 Nauwkeurigheid van de uitkomsten	31
5.1.6 Definities, begrippen en classificaties.....	33
5.2 Vraagstelling.....	36
5.3 Afleiding belemmering door langdurige aandoening.....	39
5.4 Vergelijking van de enquête beroepsbevolking met het permanent onderzoek leefsituatie – module gezondheid.....	39
5.4.1 Werkenden die belemmerd worden in het uitvoeren van werk door het werk	39
5.4.2 Mensen met een langdurige aandoening	40

Bijlage 1

Overige tabellen

SAMENVATTING

In 2000 zijn er ruim 1,4 miljoen mensen die door een langdurige aandoening, ziekte of handicap belemmerd worden in het verkrijgen van werk of uitvoeren van hun werk. Dat is 14% van de bevolking in de leeftijd 15-64 jaar. Meer dan de helft van deze mensen behoort tot de beroepsbevolking, circa 800 duizend. Daarnaast geven circa 150 duizend mensen aan werk van 12 uur of meer per week te willen hebben. De overige ruim 500 duizend mensen geven aan niet te kunnen of te willen werken.

De arbeidsdeelname van mensen die door een aandoening belemmerd worden is aanzienlijk lager dan die van de totale bevolking van 15-64 jaar. Van de mensen die door een aandoening belemmerd worden behoort 52% tot de werkzame beroepsbevolking. Van de totale bevolking behoort 65% tot de werkzame beroepsbevolking. Daarentegen behoort een groter deel van de mensen die belemmerd worden door een langdurige aandoening tot de werkloze beroepsbevolking. Wat betreft de categorieën buiten de beroepsbevolking geeft een relatief groot deel van de mensen die belemmerd worden door een langdurige aandoening aan niet te kunnen werken. Dit valt te verwachten. Echter, ze geven ook relatief vaak aan dat ze wel werk van 12 uur of meer per week zouden willen hebben.

Het belemmerd zijn in het verkrijgen of uitvoeren van werk vanwege een langdurige aandoening hangt vooral samen met leeftijd. Meer dan de helft van de mensen die aangeven belemmerd te zijn is 45 jaar of ouder. Deze groep is daarmee oververtegenwoordigd. De categorie mensen die belemmerd worden omvat evenveel mannen als vrouwen. Lager opgeleiden zijn oververtegenwoordigd. Vijf van de tien mensen die belemmerd zijn, zijn laag opgeleid tegenover vier van de tien van de totale bevolking van 15-64 jaar.

Binnen de groep van mensen die door een aandoening belemmerd worden in het uitvoeren of verkrijgen van werk wordt de grootste categorie gevormd door mensen met rug- of gewrichtsklachten. Ruim zestig procent geeft aan hierdoor belemmerd te worden. Daarnaast worden relatief vaak psychische klachten genoemd. Bijna een kwart geeft aan hierdoor belemmerd te worden. Psychische klachten lijken in hoge mate belemmerend te zijn in het uitoefenen of verkrijgen van werk. Mensen met psychische klachten zijn duidelijk oververtegenwoordigd binnen de categorie mensen die belemmerd worden vergeleken met de categorie mensen die niet belemmerd worden. Bij die laatste categorie geeft namelijk nog geen tien procent aan psychische klachten te hebben.

Van de werkenden die belemmerd worden in het uitvoeren van hun werkzaamheden geeft iets meer dan de helft aan dat geen aanpassingen nodig zijn ten aanzien van de werkplek of de werkzaamheden. Daarnaast geeft circa een kwart aan dat de afgelopen 12 maanden aanpassingen gedaan zijn. Bijna een vijfde geeft aan dat nog aanpassingen noodzakelijk zijn om goed te kunnen functioneren. De aanpassingen die in dit verband veelvuldig genoemd worden zijn: hulpmiddelen of aanpassing van meubilair en aanpassingen in functie of takenpakket.

1. INLEIDING

De overheid neemt maatregelen om mensen met gezondheidsproblemen meer te integreren in de arbeidsmarkt. Hiertoe is sinds juli 1998 de Wet (re)integratie arbeidsgehandicapten (REA) in werking getreden. Om de effectiviteit van deze wet vast te stellen heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) behoefte aan cijfers op dit gebied. Om aan deze behoefte te kunnen voldoen heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) op verzoek van het ministerie van SZW vragen in de Enquête Beroepsbevolking (EBB) opgenomen om de arbeidssituatie van arbeidsgehandicapten te monitoren. Deze vragen worden door het CBS samen met TNO preventie en gezondheid en TNO arbeid geanalyseerd.

Drie hoofddoelen van de monitor arbeidsgehandicapten zijn te onderscheiden. Het eerste doel is het aantal arbeidsgehandicapten te monitoren en er achter te komen hoeveel mensen met een langdurige ziekte, aandoening of handicap¹ belemmerd worden in het uitoefenen of het vinden van werk. Subvragen bij dit eerste doel zijn of zich ten aanzien van arbeidsparticipatie verschillen voordoen naar doelgroep of naar de aard van de aandoening. Een tweede doel is het beantwoorden van de vraag wat de doelgroep is voor het reïntegratiebeleid en welke mensen bemiddelbaar zijn. Het derde doel is het beantwoorden van de vraag welke maatregelen naar mening van de geïnterviewden getroffen zijn in verband met de preventie van mogelijke uitval uit het werk en/of reïntegratie en hoe het treffen van deze maatregelen zich in de tijd ontwikkelt.

In deze eerste monitor ligt de nadruk vooral op het ontwikkelen van indicatoren. In de volgende monitoren komt de ontwikkeling van de cijfers in de tijd aan bod. De vragen over de arbeidssituatie van arbeidsgehandicapten zijn vanaf april 2000 in de vragenlijst opgenomen. Om deze reden zijn de cijfers die in deze monitor staan niet gebaseerd op het hele jaar 2000, maar op de maanden april tot en met december.

In hoofdstuk 2 wordt beschreven wie een langdurige aandoening heeft en of deze mensen belemmerd worden in het uitvoeren of verkrijgen van werk. In hoofdstuk 3 wordt gekeken naar de verschillende aandoeningen waardoor mensen belemmerd worden in het uitvoeren en of verkrijgen van werk en bij welke aandoeningen er welke aanpassingen nodig zijn. In hoofdstuk 4 wordt vervolgens beschreven hoeveel mensen en welke mensen aanpassingen nodig hebben. Hoofdstuk 5 bevat de methodebeschrijving van het onderzoek. In de bijlage staan nog enkele aanvullende tabellen.

¹ langdurige ziekte, aandoening of handicap wordt verder slechts aangeduid als langdurige aandoening

2. WIE IS ARBEIDSGEHANDICAPT?

2.1 Arbeidsgehandicapt

De term arbeidsgehandicapt wordt gebruikt in het kader van de Wet (re)integratie arbeidsgehandicapten (REA). In die wet worden als arbeidsgehandicapten aangemerkt degenen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering, met bepaalde voorzieningen en zij die behoren tot de doelgroep voor de WSW of voor wie één van de drie situaties in de afgelopen vijf jaar van toepassing was. Men kan ook arbeidsgehandicapt zijn op basis van een medisch arbeidskundig oordeel. In de Arbeidsgehandicaptenmonitor is niet rechtstreeks de vraag gesteld of men formeel tot de doelgroep van arbeidsgehandicapten behoort, maar wordt op basis van de antwoorden van de persoon bepaald of men door ziekte of gebrek verminderde kansen heeft op de arbeidsmarkt.

Van de mensen van 15 tot 65 jaar heeft 23% een langdurige aandoening. Dit zijn ruim 2,5 miljoen mensen. Van alle mensen voelt 14% zich door een langdurige aandoening belemmerd in het uitvoeren of verkrijgen van werk. Dit betekent dat er in Nederland bijna 1,5 miljoen mensen zijn die zich vanwege een langdurige aandoening belemmerd voelen in het uitvoeren of verkrijgen van werk (tabel 1).

Tabel 1. Personen van 15-64 jaar naar arbeidshandicap, april t/m december 2000

	x 1000	%
Totaal	10723	100
Geen aandoening	8206	77
Wel een aandoening	2513	23
Wel belemmerd	1455	14
Niet belemmerd	1042	10

Tabel 1 is gebaseerd op cijfers uit de Enquête Beroepsbevolking. Een andere bron voor cijfers over gezondheid binnen het CBS is het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS). Een vergelijking van de cijfers uit de EBB en POLS wordt gemaakt in hoofdstuk 5. Uit die vergelijking blijkt dat er verschillen zijn in de uitkomsten. De verschillen met betrekking tot personen die belemmerd worden door een langdurige aandoening zijn beperkt.

2.2. Arbeidshandicap naar persoonskenmerken

De categorie mensen met een langdurige aandoening omvat vrijwel evenveel mannen als vrouwen. Ook binnen de deelcategorie die aangeeft belemmerd te zijn in het verkrijgen of uitvoeren van werk is dat het geval (tabel 2).

Tabel 2. Personen van 15-64 jaar naar arbeidshandicap, leeftijd en geslacht, april t/m december 2000

	Totaal	Langdurige aandoening, ziekte of handicap			
		Nee	Ja		
			Totaal	Wel Belemmerd	Niet Belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	10723	8206	2513	1455	1042
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Man	51	51	49	51	46
Vrouw	49	49	51	49	54
15-24 jaar	17	20	9	6	14
25-34 jaar	23	25	16	16	17
35-44 jaar	24	24	23	23	22
45-54 jaar	21	20	27	31	22
55-64 jaar	15	12	25	25	25

Meer dan de helft van de mensen met een langdurige aandoening is tussen de 45 en de 65 jaar. Van de mensen die belemmerd worden door een langdurige aandoening is ook meer dan de helft 45 jaar of ouder. Hiermee zijn de ouderen oververtegenwoordigd, want van de totale bevolking van 15-64 jaar is circa eenderde 45 jaar of ouder. Dit is te verwachten omdat oudere mensen meer gezondheidsproblemen hebben dan jongeren.

De categorie mensen die door een aandoening belemmerd wordt in het vinden van werk of het uitvoeren van werk bestaat voor 80% uit autochtonen. Daarnaast bestaat de categorie voor 10% uit westerse allochtonen en 10% uit niet-westerse allochtonen (tabel 3). Van de totale bevolking 15-64 jaar is 82% autochtoon. Hiermee zijn de autochtonen iets ondervertegenwoordigd binnen de categorie mensen die belemmerd zijn in het verkrijgen of uitvoeren van hun werk. Dit geldt ook voor de categorie mensen met een langdurige aandoening.

Tabel 3. Personen van 15-64 jaar naar arbeidshandicap en herkomst, april t/m december 2000

		Langdurige aandoening, ziekte of handicap			
		Nee	Ja		
			Totaal	Wel Belemmerd	Niet Belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	10723	8206	2513	1455	1042
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Autochtonen	82	82	80	80	81
Westerse allochtonen	9	9	10	10	10
Niet westerse allochtonen	9	9	10	10	10
w.o.					
Turken	2	2	3	3	2
Marokkanen	2	1	2	2	2
Surinamers	2	2	2	3	2
Antillianen/Arubanen	1	1	1	1	1
Overig	3	3	2	2	2

Van de mensen met een langdurige aandoening die daardoor belemmerd worden is ongeveer de helft lager opgeleid en slechts 15% hoger opgeleid (tabel 4). Lager opgeleiden zijn hiermee oververtegenwoordigd in deze categorie. Bij de totale bevolking van 15-64 jaar is namelijk maar 38% lager opgeleid. Het is hier waarschijnlijk dat leeftijd een rol speelt. Oudere mensen zijn gemiddeld lager opgeleid dan jongere mensen. Hetzelfde patroon is in iets minder mate zichtbaar bij mensen met een langdurige aandoening. Van de mensen met een langdurige aandoening is 47% lager opgeleid.

Tabel 4. Personen van 15-64 jaar naar arbeidshandicap en opleidingsniveau, april t/m december 2000

		Langdurige aandoening, ziekte of handicap			
		Nee	Ja		
			Totaal	Wel Belemmerd	Niet Belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	10723	8206	2513	1455	1042
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Lager opgeleid	38	36	47	50	44
Middelbaar opgeleid	39	40	36	35	38
Hoger opgeleid	22	24	16	15	18

2.3 Arbeidssituatie

Ten aanzien van de arbeidssituatie komen de arbeidspositie en kenmerken van de werkkring aan de orde. Onder arbeidspositie wordt verstaan het hebben van werk, werkloos zijn dan wel werk willen voor 12 uur per week of meer.

2.3.1 Arbeidspositie

Eén van de doelen van de monitor arbeidsgehandicapten is het identificeren van de doelgroep voor het reïntegratiebeleid. Op basis van tabel 5 zal een eerste aanzet worden gedaan de doelgroep nader in kaart te brengen. De volgende categorieën zijn te onderscheiden.

- Mensen die behoren tot de werkloze beroepsbevolking en aangeven door een langdurige aandoening belemmerd te worden bij het verkrijgen van werk. Het gaat hierbij om 43 duizend personen in 2000.

Arbeidsgehandicapten 2000

- Mensen die niet tot de beroepsbevolking horen en die 12 uur of meer willen werken en aangeven door een langdurige aandoening belemmerd te worden bij het verkrijgen van werk. Deze categorie heeft een omvang van 112 duizend personen.
- Daarnaast zal een deel van de mensen die tot de werkzame beroepsbevolking horen doelgroep zijn van het reïntegratiebeleid. Van deze groep mensen wordt ook een aantal belemmerd in het uitvoeren van hun werk waardoor zij misschien minder werken dan zij zouden willen of ander werk doen dat zij zouden kunnen doen wanneer zij niet belemmerd zouden worden door een langdurige aandoening. Dit is dus een deel van de 759 duizend werkende personen die belemmerd worden door een langdurige aandoening.
- Tenslotte zijn er mensen die niet tot de beroepsbevolking horen en aangeven niet te kunnen werken en belemmerd te worden door een langdurige aandoening bij het verkrijgen van werk. Het is niet uitgesloten dat een deel hiervan met adequate maatregelen wel zou kunnen werken. Het betreft 258 duizend personen.

Tabel 5. Personen van 15-64 naar arbeidshandicap en arbeidspositie, april t/m december 2000, absolute aantallen

	Totaal	Langdurige aandoening, ziekte of handicap			
		Nee	Ja		
			Totaal	Wel Belemmerd	Niet Belemmerd
		x 1000			
Totaal	10723	8206	2513	1455	1042
Beroepsbevolking	7229	5851	1376	802	566
Werkzaam	6970	5667	1301	759	540
Werkloos	259	183	75	43	26
Niet beroepsbevolking	3494	2355	1137	653	476
Wil wel 12 u/wk of meer werken	434	272	162	112	46
Kan niet werken	405	120	284	258	26
Wil niet 12 u/wk of meer werken	2656	1963	691	284	404

De netto arbeidsparticipatie van mensen die door een aandoening belemmerd worden is aanzienlijk lager dan die van de totale bevolking. Van de mensen die door een aandoening belemmerd worden behoort 55% tot de beroepsbevolking. Van de totale bevolking van 15-64 jaar behoort 67% tot de beroepsbevolking. Binnen de beroepsbevolking zijn verschillen zichtbaar. De werkenden zijn ondervertegenwoordigd binnen de mensen met een langdurige aandoening en de werklozen zijn oververtegenwoordigd. Wat betreft de categorieën buiten de beroepsbevolking geeft een relatief groot deel van de mensen die belemmerd worden door een langdurige aandoening aan niet te kunnen werken. Dit valt te verwachten. Echter, ze geven ook relatief vaak aan dat ze werk van 12 uur of meer per

Arbeidsgehandicapt 2000

week zouden willen hebben. Van de mensen die belemmerd worden, geeft 18% aan niet te kunnen werken en 8% aan werk van 12 uur of meer per week te willen. Van de totale bevolking 15-64 jaar geeft slechts 4% aan niet te kunnen werken en ook 4% aan werk te willen.

Tabel 6. Personen van 15-64 naar arbeidshandicap en arbeidspositie, april t/m december 2000, percentages

	Totaal	Langdurige aandoening, ziekte of handicap			
		Nee	Ja		
			Totaal	Wel Belemmerd	Niet Belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	10723	8206	2513	1455	1042
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Beroepsbevolking	67	71	55	55	54
Werkzaam	65	69	52	52	52
Werkloos	2	2	3	3	2
Niet Beroepsbevolking	33	29	45	45	46
Wil 12 u/wk of meer werken	4	3	6	8	4
Kan niet werken	4	1	11	18	2
Wil niet 12 u/wk of meer werken	25	24	27	20	39

Aan de werkenden is gevraagd in welke mate zij zich belemmerd voelen in het uitvoeren van hun werk. In tabel 7 is te zien dat 4% van de werkzame beroepsbevolking zich sterk belemmerd voelt in het uitvoeren van werk en dat 7% zich hierin licht belemmerd voelt.

Tabel 7. Werkzame beroepsbevolking van 15-64, naar arbeidshandicap, april t/m december 2000

	Totaal met aandoening	Sterk belemmerd in uitvoeren	Licht Belemmerd in uitvoeren	Niet belemmerd
Werkzame beroepsbevolking				
Percentage	19	4	7	8
Absoluut x 1000	1301	271	488	540

Zoals verwacht bestaat de categorie mensen dat niet kan of wil werken en een langdurige aandoening heeft vooral uit arbeidsongeschikten. Ruim de helft van de mensen met een langdurige aandoening die niet kunnen of willen werken geven als belangrijkste reden hiervoor arbeidsongeschiktheid of ziekte op. Ook bij de mensen die aangeven belemmerd te zijn is deze categorie oververtegenwoordigd. Het percentage is echter misleidend. Aan mensen die niet kunnen of willen werken is namelijk niet gevraagd of zij belemmerd worden in het verkrijgen van werk. Bij de beschrijving in deze publicatie is verondersteld dat mensen die niet willen of kunnen werken vanwege arbeidsongeschiktheid wel belemmerd worden in het verkrijgen van werk en dat mensen die om een andere reden niet willen of niet kunnen werken, niet belemmerd worden. In hoofdstuk 5 wordt hier nader op in gegaan.

Tabel 8. Redenen van personen 15-64 jaar die niet kunnen of niet willen werken naar arbeidshandicap, april t/m december 2000

	Langdurige aandoening, ziekte of handicap				
	Totaal	Nee	Ja		
			Totaal	Wel Belemmerd	Niet belemmerd
	x 1000				
Kan of wil niet werken	3061	2083	975	542	430
	%				
	100	100	100	100	100
Zorg voor gezin	29	33	19	1	42
Opleiding	29	38	9	1	20
Pensioen/VUT	9	10	6	0	15
Ziekte/Arbeidsgeschiktheid	19	2	55	98	0
Andere reden	15	17	11	0	23

Arbeidsgehandicapten 2000

In tabel 8 is te zien dat 19% van de mensen niet kunnen of niet willen werken vanwege ziekte of arbeidsongeschiktheid. Dit zijn 570 duizend mensen. Uit andere CBS-cijfers blijkt dat op 31 december 2000 het aantal mensen met een WAO-uitkering 950 duizend bedroeg. Van hen waren 690 duizend mensen volledig arbeidsongeschikt. Dit zijn dus ruim 100 duizend mensen meer dan dat bij de EBB aangegeven hebben niet te kunnen of te willen werken vanwege arbeidsongeschiktheid. Dit verschil is verklaarbaar. Het gaat bij de EBB namelijk om een subjectieve inschatting van de belangrijkste reden om geen werk te willen, onafhankelijk van het hebben van een uitkering. Er zijn mensen met een arbeidsongeschiktheiduitkering die arbeidsongeschiktheid niet als eerste reden om niet te werken opgeven. Bovendien zijn er waarschijnlijk mensen met een arbeidsongeschiktheiduitkering die opgeven wel te willen werken. Daarnaast zijn er mensen met een dergelijke uitkering die werken en daarom tot de werkzame beroepsbevolking behoren.

2.3.2 Kenmerken van de werkring

Zes van de tien werkenden die belemmerd worden door een langdurige aandoening werken fulltime. Dit aandeel is lager dan bij het totaal aantal werkenden van 15-64 jaar. Daar is het aandeel bijna zeven van de tien. Fulltime werkenden zijn dus ondervertegenwoordigd binnen de categorie mensen die door een aandoening belemmerd worden bij het uitvoeren van hun werk. Het aandeel mensen dat een baan heeft van 20-34 uur per week is hoger bij de mensen die belemmerd worden vergeleken met de totale werkzame beroepsbevolking (tabel 9).

Tabel 9 . Werkzame beroepsbevolking van 15-64, naar arbeidshandicap en wekelijkse arbeidsduur, april t/m december 2000

	Totaal	Langdurige aandoening, ziekte, handicap			
		Nee	Ja		
			Totaal	Wel belemmerd	Niet belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	6970	5667	1301	759	540
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
12-19 uur	9	8	10	10	9
20-34 uur	24	23	27	30	23
> 34 uur	68	69	63	60	68

Arbeidsgehandicapten 2000

Ruim 80% van de werkenden die door een aandoening belemmerd worden in het uitvoeren van werk, werkt als werknemer met een vaste arbeidsrelatie. Dit aandeel is gelijk aan die van de totale categorie werkenden. Ook het aandeel flexibelen en zelfstandigen is voor alle categorieën praktisch gelijk (tabel 10).

Tabel 10 . Werkzame beroepsbevolking van 15-64 naar arbeidshandicap en positie in de werkring en arbeidsrelatie, april t/m december 2000

	Langdurige aandoening, ziekte of handicap				
	Nee	Ja			
		Totaal	Wel Belemmerd		Niet Belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	6970	5667	1301	759	540
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Werknemer	88	88	89	88	90
Vast	81	80	82	81	83
Flexibel	8	8	7	7	7
Zelfstandig	12	12	11	12	10

Mensen die belemmerd worden door een aandoening hebben een lager beroepsniveau dan mensen die niet belemmerd worden door een aandoening. Vier van de tien mensen die aangeven belemmerd te worden heeft een elementair of lager beroep. Binnen de totale werkzame beroepsbevolking hebben drie van de tien mensen een elementair of lager beroep (tabel 11). Het bovenstaande patroon is in lijn met het beeld naar opleidingsniveau. Daar bleek dat lager opgeleiden oververtegenwoordigd zijn binnen de categorie mensen die belemmerd wordt door een langdurige aandoening.

Tabel 11 . Werkzame beroepsbevolking van 15-64 naar arbeidshandicap en beroepsniveau, april t/m december 2000

	x 1000	Langdurige aandoening, ziekte of handicap			
		Nee	Ja		
			Totaal	Wel Belemmerd	Niet Belemmerd
Totaal absoluut	6970	5667	1301	759	540
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Elementaire beroepen	7	6	8	10	7
Lagere beroepen	24	23	28	29	27
Middelbare beroepen	39	39	38	38	39
Hogere beroepen	20	21	18	16	19
Wetenschappelijke beroepen	8	9	6	6	7

Mensen die belemmerd worden door een langdurige aandoening werken relatief vaak binnen de industrie en de gezondheids- en verzorgingszorg. Binnen de groep mensen die belemmerd worden werkt 18% in de industrie tegenover 15% van de totale werkzame beroepsbevolking. Bij de gezondheids- en verzorgingszorg is dit respectievelijk 16% en 14%. Andere bedrijfstakken waarbinnen veel mensen werken die belemmerd worden door een langdurige aandoening zijn de handel en de zakelijke dienstverlening (tabel 12).

Tabel 12. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 naar arbeidshandicap en beroepsniveau, april t/m december 2000

	Langdurige aandoening, ziekte of handicap				
	Totaal	Nee	Ja		
			Totaal	Wel Belemmerd	Niet Belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	6970	5667	1301	759	540
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Landbouw en visserij	3	3	3	4	2
Industrie	15	15	19	18	20
Bouwnijverheid	7	7	7	7	6
Handel	15	16	14	14	15
Horeca	3	3	3	3	2
Vervoer en communicatie	6	6	6	6	6
Financiële instellingen	4	4	3	2	4
Zakelijke dienstverlening	12	13	11	10	13
Openbaar bestuur	7	7	6	6	7
Onderwijs	6	6	6	7	6
Gezondheids- en verzorgingszorg	14	13	14	16	12
Cultuur en overige dienstverlening	4	4	4	5	4

2.3.3 Arbeidspositie naar persoonskenmerken en arbeidshandicap

In tabel 13 wordt de arbeidssituatie van mensen met een langdurige aandoening, ziekte of handicap beschreven naar de persoonskenmerken. Wat betreft de arbeidssituatie worden twee categorieën onderscheiden: werkzame beroepsbevolking en de overige bevolking. Deze laatste categorie bestaat uit de niet beroepsbevolking en de werkloze beroepsbevolking.

Arbeidsgehandicapten 2000

Tabel 13. Personen van 15-64 jaar naar arbeidspositie, persoonskenmerken en arbeidshandicap.

		Totaal	Wel een aandoening			
			Geen aandoening	Totaal	Wel belemmerd	Niet belemmerd
Totaal absoluut	x 1000	10723	8206	2513	1455	1042
Totaal	%	100	100	100	100	100
Werkzame Beroepsbevolking						
15-24	Man	4	5	2	2	3
	Vrouw	4	4	2	2	2
25-34	Man	11	12	6	5	6
	Vrouw	8	9	6	6	5
35-44	Man	11	12	9	8	10
	Vrouw	7	8	6	6	5
45-54	Man	10	10	10	10	9
	Vrouw	5	6	5	6	5
55-64	Man	4	3	5	5	4
	Vrouw	1	1	2	2	2
Overige bevolking						
15-24	Man	5	5	2	1	4
	Vrouw	5	6	3	1	5
25-34	Man	1	1	1	2	1
	Vrouw	3	3	3	3	4
35-44	Man	1	0	2	3	1
	Vrouw	4	4	5	5	6
45-54	Man	1	0	4	6	1
	Vrouw	5	4	8	9	7
55-64	Man	4	3	8	9	6
	Vrouw	6	5	10	8	13

Bij de **werkzame beroepsbevolking** is zowel een patroon naar leeftijd als naar geslacht zichtbaar. Mensen tot 45 jaar zijn relatief ondervetegenwoordigd binnen de categorie mensen met een langdurige aandoening. Dit geldt ook voor de mensen die belemmerd zijn door een aandoening. Vrouwen zijn in vrijwel alle gevallen relatief oververtegenwoordigd binnen de categorie mensen die een langdurige aandoening hebben. Dit effect is het grootste in de leeftijdscategorie 25-34 jaar. Binnen deze categorie geldt voor de werkzame beroepsbevolking dat 11% man is en 8% vrouw. Meer mannen dan vrouwen dus. Bij de werkende mensen die belemmerd worden in het uitvoeren van hun werk is dit verschil tussen mannen en vrouwen verdwenen: 5% is man en 6% is vrouw.

Bij de **overige bevolking** is een leeftijdseffect zichtbaar bij het belemmerd worden door een langdurige aandoening. Dit effect is vooral zichtbaar in de leeftijdscategorie 45-54 jaar. In deze categorie is 1% man en 5% vrouw. Binnen de categorie die belemmerd is door een langdurig aandoening is daarentegen 6% man en 9% vrouw. Deze percentages liggen aanzienlijk hoger. Er is nauwelijks verschil tussen mannen en vrouwen wat betreft het hebben van een langdurige aandoening of het belemmerd worden in het verkrijgen van werk.

Arbeidsgehandicapten 2000

3. TYPE AANDOENINGEN/ ZIEKTEN/ HANDICAPS

In het vorige hoofdstuk bleek dat in Nederland 2,5 miljoen mensen een langdurige aandoening hebben. In dit hoofdstuk wordt van deze mensen beschreven welk type aandoeningen zij hebben en of zij belemmerend zijn in het uitvoeren of verkrijgen van werk. In de EBB zijn een beperkt aantal soorten aandoeningen vastgesteld. In tabel 14 is te zien om welke soorten aandoeningen het gaat. De andere aandoeningen kunnen niet afzonderlijk onderscheiden worden. Men kon wel meerdere aandoeningen aangeven.

De meest voorkomende aandoening betreft rug- of gewrichtsklachten. Van de mensen die belemmerd worden in het uitvoeren of verkrijgen van werk heeft 62% rug- en gewrichtsklachten (tabel 14). Dat is aanzienlijk hoger dan voor de totale categorie mensen met een langdurige aandoening. Van die categorie heeft 54% rug- of gewrichtsklachten. Een eveneens relatief veel voorkomende aandoening bij mensen die belemmerd worden zijn de psychische klachten. Van de mensen die belemmerd worden heeft 23% psychische klachten tegenover 16% van het totale aantal mensen met een langdurige aandoening. Psychische klachten lijken dus in hoge mate belemmerend te zijn in het uitvoeren of verkrijgen van werk. Aandoeningen die minder belemmerend zijn, zijn bronchitis, astma of CARA en suikerziekte. Mensen met dergelijke aandoeningen zijn relatief oververtegenwoordigd binnen de categorie mensen die niet belemmerd worden in het uitvoeren van hun werk.

Tabel.14 Personen van 15-64 jaar met een langdurige aandoening, naar arbeidshandicap en type aandoening, april t/m december 2000.

	Totaal	Wel belemmerd	Niet belemmerd	
Totaal absoluut	x 1000	2513	1455	1042
Totaal	%	100	100	100
Rug- en gewrichtsklachten		54	62	43
Migraine of ernstige hoofdpijn		16	19	12
Hart- of vaatziekten		11	12	9
Bronchitis, astma of CARA		17	14	21
Maag- of darmstoornissen		12	14	9
Suikerziekte		6	5	8
Ernstige huidziekte		4	4	4
Psychische klachten		16	23	8
Gehoörproblemen		8	9	8
Andere aandoening		14	12	17

Mensen met psychische klachten die hierdoor belemmerd worden geven relatief vaak aan dat zij niet kunnen of willen werken vergeleken met mensen met rug- of gewrichtsklachten. Van de 62% van de mensen met rug- of gewrichtsklachten die aangeven belemmerd te worden, werkt de helft, 32%. Circa eenderde geeft aan niet te willen of te kunnen werken. Bij de mensen met psychische klachten is de verhouding net andersom. Van de 23% met psychische klachten die belemmerd wordt werkt eenderde deel en geeft de helft aan niet te willen of te kunnen werken. Bij de mensen met hart- of vaatziekten is ook een dergelijke verhouding zichtbaar. Bij de overige aandoeningen geldt een vergelijkbaar patroon als voor mensen met rug-of-gewrichtsklachten (tabel 15).

Tabel 15. Personen van 15-64 jaar die door een langdurige aandoening belemmerd worden in het uitvoeren van hun werk, naar arbeidspositie en type aandoening, april t/m december 2000

			Werkzaam	Werkloos	Wil wel werken	Kan niet werken	Wil niet werken
Totaal absoluut	x 1000	1455	759	43	112	258	284
Totaal	%	100	52	3	8	18	20
Rug- en gewrichtsklachten		62	32	2	5	11	12
Migraine of ernstige hoofdpijn		19	9	0	2	4	4
Hart- of vaatziekten		12	4	0	1	3	4
Bronchitis, astma of CARA		14	7	0	1	3	3
Maag- of darmstoornissen		14	5	0	1	4	3
Suikerziekte		5	2	0	0	2	2
Ernstige huidziekte		4	2	0	0	1	1
Psychische klachten		23	8	1	3	6	6
Gehoorproblemen		9	4	0	1	2	2
Andere aandoening		12	6	0	1	2	2

4. AANPASSINGEN

Een van de maatregelen die de laatste jaren is genomen om te trachten de WAO instroom te beteugelen en reïntegratie van zieke werknemers te bevorderen is het scheppen van voorwaarden om aanpassingen in en van het werk te realiseren. Maatregelen op dit terrein vormen de reden om in de arbeidsgehandicapten monitor apart in te gaan op aanpassingen.

Er is van afgezien om in de vraagstelling aan de respondenten allerlei wettelijke regelingen voor te leggen om op die wijze inzicht te krijgen in de toepassing van de diverse regelingen. Gevraagd is naar voor personen zo herkenbaar mogelijke zaken.

De volgende vraag werd voorgelegd “Zijn er in verband met uw gezondheid de afgelopen 12 maanden aanpassingen verricht in uw werkplek of werkzaamheden” en indien in de laatste 12 maanden geen aanpassingen zijn gedaan: “Zijn er volgens u aanpassingen nodig in verband met uw gezondheid?”

Daarbij zijn de volgende aanpassingen voorgelegd:

- hulpmiddelen of meubilair;
- werktijden;
- hoeveelheid werk;
- functie of takenpakket;
- anders.

In totaal zijn in de afgelopen 12 maanden voor 257 duizend personen met een langdurige aandoening aanpassingen gedaan, daarbij gaat het in totaal om 361 duizend aanpassingen. Respondenten konden meerdere aanpassingen noemen.

Dit hoofdstuk bestaat uit vijf onderdelen. In de eerste plaats algemene informatie over aanpassingen die in de afgelopen 12 maanden zijn gedaan en aanpassingen die nodig zijn. In de tweede plaats uitgevoerde en noodzakelijke aanpassingen naar persoonskenmerken. In de derde plaats uitgevoerde en noodzakelijke aanpassingen naar kenmerken van de werkkring. In de vierde plaats uitgevoerde en noodzakelijke aanpassingen naar soort bedrijf. In de vijfde plaats uitgevoerde en noodzakelijke aanpassingen naar chronische ziekten.

4.1 Aanpassingen in verband met een langdurige aandoening

Van de werkenden die belemmerd worden in het uitvoeren van hun werkzaamheden geeft iets meer dan de helft aan dat geen aanpassingen nodig zijn ten aanzien van de werkplek of de werkzaamheden (tabel 16). Daarnaast geeft circa een kwart aan dat de afgelopen 12 maanden aanpassingen gedaan zijn. Bijna een vijfde geeft aan dat nog aanpassingen noodzakelijk zijn om goed te kunnen functioneren. Voor de groep die niet belemmerd wordt ligt het percentage waarvoor in de afgelopen 12 maanden aanpassingen zijn gedaan op 11% en verondersteld wordt dat niemand aangeeft aanpassingen nodig te hebben. Mensen die niet belemmerd worden in het uitvoeren van hun werk krijgen niet de vraag gesteld of zij aanpassingen nodig hebben.

Tabel 16. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 met een langdurige aandoening, waarbij in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan of die een aanpassing nodig hebben naar arbeidshandicap, april t/m december 2000

	Totaal absoluut x 1000	Totaal Aanpassing gedaan %	Aanpassing nodig	Geen aanpassing nodig	
Totaal	1301	100	20	11	68
Wel belemmerd	759	100	26	19	53
Niet belemmerd	540	100	11	0	89

Aanpassingen van het werk die het meest worden genoemd door mensen met langdurige aandoeningen zijn hulpmiddelen of meubilair, gevolgd door aanpassingen van de functie of het takenpakket. Dat geldt zowel voor de aanpassingen die zijn gedaan als voor de aanpassingen die nodig zijn (tabel 17). Van de 257 duizend mensen waarvoor in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan noemen 122 duizend mensen een aanpassing in de vorm van hulpmiddelen of meubilair en 90 duizend een aanpassing van functie of takenpakket. Bij de aanpassingen die noodzakelijk worden gevonden scoort hulpmiddelen of meubilair eveneens hoog.

Tabel 17. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar het soort aanpassingen dat zij in de afgelopen 12 maanden gekregen hebben en het soort aanpassingen dat zij nodig hebben, april t/m december 2000

	Totaal x 1000	Aanpassingen gedaan	Aanpassingen nodig
Totaal	403	257	145
Hulpmiddelen of meubilair	181	122	59
Werktijden	92	63	29
Hoeveelheid werk	87	47	40
Functie of takenpakket	133	90	43
Anders	79	39	40

In tabel 18 wordt de verhouding tussen gedane en noodzakelijke aanpassingen in percentages weergegeven. Hieruit komt naar voren dat bij hulpmiddelen of meubilair, werktijden en functie of takenpakket de verhouding tussen gedaan of nodig ligt op 67% gedaan tegenover 33% nodig. Voor aanpassing van de hoeveelheid werk en de categorie overige aanpassingen geldt dat de verhouding praktisch 50% gedaan en 50% nodig is.

Tabel 18. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 jaar die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar het soort aanpassingen dat zij in de afgelopen 12 maanden gekregen hebben en het soort aanpassingen dat zij nodig hebben, april t/m december 2000

	Totaal %	Aanpassingen gedaan	Aanpassingen nodig
Totaal	100	64	36
Hulpmiddelen of meubilair	100	67	33
Werktijden	100	68	32
Hoeveelheid werk	100	54	46
Functie of takenpakket	100	68	32
Anders	100	49	51

4.2 Aanpassingen naar persoonskenmerken

Naar geslacht blijken zich wat betreft in de afgelopen 12 maanden gedane aanpassingen en noodzakelijke aanpassingen geen grote verschillen voor te doen. Vrouwen geven iets vaker aan dat aanpassingen zijn gedaan en dat aanpassingen nodig zijn (tabel 19). Van de vrouwen geeft 28% aan dat in de afgelopen 12 maanden aanpassingen zijn gedaan en 20% dat aanpassingen nodig zijn. Voor de mannen liggen deze percentages iets lager, 25% meldt dat aanpassingen zijn gedaan en 18% vindt aanpassingen nodig.

Tabel 19. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening, waarbij in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan of die een aanpassing nodig hebben naar geslacht, april t/m december 2000

	Totaal absoluut	Totaal %	Aanpassing gedaan	Aanpassing nodig	Geen aanpassing nodig	
	x 1000	%				
Totaal		759	100	26	19	55
Man		440	100	25	18	57
Vrouw		319	100	28	20	52

Naar soort aanpassingen die in de afgelopen 12 maanden zijn gedaan doen zich tussen mannen en vrouwen eveneens enkele verschillen voor. Vrouwen noemen relatief vaak hulpmiddelen of meubilair, mannen noemen relatief vaak functie of takenpakket (tabel 20). Van de vrouwen waarvan het werk in de afgelopen 12 maanden is aangepast noemt 51% hulpmiddelen of meubilair. Bij de mannen ligt dat percentage op 44%. Bij de mannen ligt het percentage dat aanpassing van functie of takenpakket noemt op 41%, bij de vrouwen ligt dat percentage op 33%. Wat betreft werktijden en hoeveelheid werk doen zich naar geslacht geen verschillen voor.

Tabel 20. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar geslacht en aanpassingen die zij in de afgelopen 12 maanden gehad hebben, april t/m december 2000.

	Aanpassingen gedaan						
	Totaal absoluut	Totaal %	Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelheid werk	Functie of takenpakket	Anders
	x 1000	%					
Totaal	198	100	47	27	21	38	14
Man	109	100	44	26	21	41	15
Vrouw	88	100	51	27	21	33	13

Ouderen en jongeren geven minder vaak aan dat in de afgelopen 12 maanden aanpassingen zijn gedaan dan gemiddeld. Voor de categorie 55-64 jaar geldt daarbij dat eveneens minder vaak wordt aangegeven dat aanpassingen nodig zijn (tabel 21). In de categorieën 15-24 jaar en 55-64 jaar meldt 21% dat in de afgelopen 12 maanden aanpassingen zijn gedaan. In de overige leeftijdscategorieën varieert dat percentage van 26% bij de 45-54 jarigen tot 29% bij de 35-44 jarigen. Het percentage dat aangeeft aanpassingen nodig te vinden ligt in alle leeftijdscategorieën rond de 20% met uitzondering van de categorie 55-64 jaar, waar dit percentage op 15% ligt.

Tabel 21. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening, waarbij in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan of die een aanpassing nodig hebben naar leeftijd, april t/m december 2000

	Totaal absoluut x 1000	Totaal %	Aanpassing gedaan	Aanpassing nodig	Geen aanpassing nodig
Totaal	759	100	26	19	55
15-24 jaar	58	100	21	19	60
25-34 jaar	165	100	28	21	52
35-44 jaar	210	100	29	19	51
45-54 jaar	225	100	26	20	55
55-64 jaar	101	100	21	15	63

In vrijwel alle leeftijdsklassen worden aanpassingen via hulpmiddelen of meubilair het meest frequent genoemd. Door de twee oudste leeftijdscategorieën worden wat vaker aanpassingen van functie of takenpakket genoemd. In de leeftijdsgroep 45-54 jaar worden aanpassingen van de werktijden en de hoeveelheid werk ook vaak genoemd (tabel 22).

Tabel 22. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar leeftijd en aanpassingen die zij in de afgelopen 12 maanden gehad hebben.

	Aanpassingen gedaan						
	Totaal absoluut x 1000	Totaal %	Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	hoeveelheid werk	functie of takenpakket	anders
totaal	198	100	47	27	21	38	14
15-24 jaar	12	100	45	13	15	34	13
25-34 jaar	46	100	47	29	18	40	17
35-44 jaar	61	100	52	19	20	29	13
45-54 jaar	58	100	45	35	25	44	9
55-64 jaar	21	100	37	27	19	42	25

Hoe hoger het opleidingsniveau hoe vaker aangegeven wordt dat in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan (tabel 23). Het percentage personen dat aangeeft dat een aanpassing is gedaan ligt in de categorie laag opgeleiden op 22%, in de categorie middelbaar opgeleiden op 27% en in de categorie hoog opgeleiden op 31%. Het percentage mensen in de verschillende opleidingscategorieën dat aangeeft een aanpassing nodig te hebben ligt op alle opleidingsniveaus rond de 20%.

Tabel 23. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening, waarbij in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan of die een aanpassing nodig hebben naar opleidingsniveau, april t/m december 2000

	Totaal absoluut	Totaal %	Aanpassing gedaan	Aanpassing nodig	Geen aanpassing nodig
	x 1000	%			
Totaal	759	100	26	19	55
Lager opgeleid	277	100	22	19	59
Middelbaar opgeleid	325	100	27	18	55
Hoger opgeleid	156	100	31	22	46

Naar soort aanpassing doen zich naar opleiding duidelijke verschillen voor (tabel 24). Lager opgeleiden noemen relatief weinig aanpassingen via hulpmiddelen of meubilair en relatief vaak aanpassing van het functie of takenpakket. Van de lager opgeleiden noemt 46% een aanpassing van het functie of takenpakket, aanpassing via hulpmiddelen of meubilair komt met 31% op de tweede plaats. Middelbaar en hoog opgeleiden noemen relatief vaak aanpassingen via hulpmiddelen of meubilair, gevolgd door aanpassing van functie of takenpakket. Bij deze categorieën geeft circa de helft aan dat aanpassingen via hulpmiddelen of meubilair gedaan zijn. Duidelijk afwijkend is het percentage dat hoeveelheid werk noemt. In de categorie hoger opgeleiden ligt dat op 27% en in de categorie middelbaar opgeleiden op 16%.

Tabel 24. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar opleidingsniveau en aanpassingen die zij in de afgelopen 12 maanden gehad hebben, april t/m december 2000.

	Aanpassingen gedaan						
	Totaal absoluut	Totaal %	Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelheid werk	Functie of Takenpakket	Anders
	x 1000	%					
Totaal	198	100	47	27	21	38	14
Opleidingsniveau							
Laag	62	100	31	24	22	46	16
Middelbaar	87	100	52	27	16	35	12
Hoog	49	100	56	30	27	33	16

4.3 Aanpassingen naar kenmerken van de werkkring

Personen die 20-34 uur werkzaam zijn melden het meest frequent dat aanpassingen in de afgelopen 12 maanden zijn uitgevoerd en dat aanpassingen nodig zijn. Tussen de beide andere groepen doen zich nauwelijks verschillen voor (tabel 25). Van de mensen die 20-34 uur werken meldt 28% dat in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan en 20% dat zij een aanpassing nodig hebben. Die percentages liggen iets hoger dan die voor de beide andere onderscheiden groepen. Voor mensen met een arbeidstijd van 34 uur of meer per week geldt dat voor 25% een aanpassing is gedaan en voor 19% dat zij een aanpassing nodig hebben. Voor de mensen met een arbeidstijd van 12-19 uur liggen deze percentages op respectievelijk 24% en 17%.

Tabel 25. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening, waarbij in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan of die een aanpassing nodig hebben naar arbeidsduur, april t/m december 2000

	Totaal absoluut x 1000	Totaal %	Aanpassing gedaan	Aanpassing nodig	Geen aanpassing nodig
Totaal	759	100	26	19	55
12-19 uur	79	100	24	17	60
20-34 uur	225	100	28	20	52
> 34 uur	455	100	25	19	55

Personen die 20 uur of langer werken noemen het meest frequent hulpmiddelen of meubilair als aanpassingen aan het werk. Mensen die korter werken noemen relatief vaak werktijden en hoeveelheid werk als aanpassingen die in de afgelopen 12 maanden zijn gedaan (tabel 26). Van de mensen die 20 uur of langer werken en in de afgelopen 12 maanden een aanpassing hebben gehad noemt 49% hulpmiddelen of meubilair. Voor de mensen die korter werken ligt dat percentage op 33%. De mensen die 12-19 uur werken noemen daarentegen relatief vaak een aanpassing van de werktijden (38%) en een aanpassing van de hoeveelheid werk (31%). In de groep die 20-34 uur werkt wordt relatief vaak aanpassing van functie of takenpakket genoemd (43%). In de groep die >34 uur werkt wordt het minst vaak (22%) een aanpassing van de werktijden genoemd.

Tabel 26. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar wekelijkse arbeidsduur en aanpassingen die zij in de afgelopen 12 maanden gehad hebben, april t/m december 2000.

	Aanpassingen gedaan		Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelheid werk	Functie of Takenpakket	Anders
	Totaal absoluut x 1000	Totaal %					
Totaal	198	100	47	27	21	38	14
12-19 uur	19	100	33	38	31	31	13
20-34 uur	64	100	48	31	21	43	9
> 34 uur	115	100	49	22	19	36	17

Werknemers met een flexibel arbeidscontract melden relatief weinig dat aanpassingen zijn verricht, wel geven zij het meest frequent aan dat aanpassingen nodig zijn (tabel 27). Van de werknemers met een vaste arbeidsrelatie meldt 28% dat in de afgelopen 12 maanden aanpassingen zijn gedaan, voor de mensen met een flexibel contract ligt dat percentage op 18%. Van de werknemers met een vaste arbeidsrelatie geeft 20% aan dat nog aanpassingen nodig zijn. Bij de flexibelen bedraagt dit 24%. Voor zelfstandigen geldt dat zowel weinig aanpassingen zijn gedaan alsmede dat weinig aanpassingen nodig zijn. Slechts 11% van de zelfstandigen geeft aan aanpassingen in het werk nodig te hebben. Vanwege de kleine omvang van de flexibelen en de zelfstandigen is het niet zinvol naar de type aanpassingen te kijken.

Tabel 27. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening, waarbij in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan of die een aanpassing nodig hebben naar positie in de werkkring, april t/m december 2000

	Totaal absoluut	Totaal %	Aanpassing gedaan	Aanpassing nodig	Geen aanpassing nodig
	x 1000	%			
Totaal	759	100	26	19	55
Werknemer	666	100	27	20	53
Vast	614	100	28	20	52
Flexibel	52	100	18	24	58
Zelfstandig	93	100	20	11	69

Werkenden met een elementair of lager beroep geven iets minder vaak aan dat aanpassingen in de laatste 12 maanden zijn gedaan (tabel 28), namelijk 24% tegenover 26% gemiddeld. Het minst geven de middelbare beroepen aan aanpassingen nodig te hebben, namelijk 16% tegenover 19% gemiddeld. Bij de middelbare beroepen wordt aanzienlijk vaker aangegeven dat geen aanpassing nodig zijn.

Arbeidsgehandicapten 2000

Tabel 28. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening, waarbij in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan of die een aanpassing nodig hebben naar beroepsniveau, april t/m december 2000

	Totaal absoluut	Totaal %	Aanpassing gedaan	Aanpassing nodig	Geen aanpassing nodig
	x 1000	%			
Totaal	759	100	26	19	55
Beroepsniveau					
Elementair en lager	291	100	24	21	55
Middelbaar	289	100	27	16	57
Hoger en wetenschappelijk	168	100	29	21	50

Wat betreft het soort aanpassingen wordt bij de elementaire en lagere beroepen relatief weinig hulpmiddelen of meubilair genoemd. Slechts 35% tegenover 47% gemiddeld. Binnen deze beroepen wordt vaak genoemd dat aanpassingen gedaan zijn ten aanzien van functie of takenpakket. Bij de middelbare en hogere beroepen daarentegen wordt aanpassingen via hulpmiddelen en meubilair meer genoemd dan gemiddeld en aanpassing van functie of takenpakket minder dan gemiddeld.

Tabel 29. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar beroepsniveau en aanpassingen die zij in de afgelopen 12 maanden gehad hebben, april t/m december 2000.

	Aanpassingen gedaan		Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelheid werk	Functie of Takenpakket	Anders
	Totaal absoluut	Totaal %					
	x 1000	%					
Totaal	198	100	47	27	21	38	14
Beroepsniveau							
Elementair en lager	69	100	35	24	21	48	15
Middelbaar	77	100	53	28	17	34	13
Hoger en wetenschappelijk	48	100	53	28	24	29	12

Bedrijfstakken waarin relatief vaak aanpassingen zijn gedaan zijn: cultuur en overige dienstverlening, zakelijke dienstverlening en openbaar bestuur (tabel 30). Bij deze sectoren ligt het percentage werknemers waarbij in de afgelopen 12 maanden aanpassingen zijn gedaan rond de 30%, tegenover 26% gemiddeld. Binnen de handel wordt relatief weinig aangegeven dat aanpassingen nodig zijn. Het percentage bedraagt 14% tegenover 19% gemiddeld. Bij de andere bedrijfstakken bedraagt dit percentage circa 20%.

Tabel 30. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar aanpassing en bedrijfstak, april t/m december 2000

	Totaal absoluut x 1000	Totaal %	Aanpassing gedaan	Aanpassing nodig	Geen aanpassing nodig
Totaal ¹⁾	759	100	26	19	55
Industrie	137	100	27	21	52
Bouwnijverheid	53	100	23	16	60
Handel	104	100	24	14	62
Vervoer en communicatie	48	100	26	24	50
Zakelijke dienstverlening	78	100	32	22	46
Openbaar bestuur	48	100	30	21	49
Onderwijs	50	100	20	21	59
Gezondheids- en welzijnszorg	120	100	25	20	55
Cultuur en overige dienstverlening	35	100	34	23	43

1) Inclusief bedrijfstakken met te weinig waarnemingen.

Vanwege de lage incidentie kan alleen op geaggregeerd niveau aangegeven worden welke soort aanpassingen genoemd worden. Daaruit blijkt dat binnen de niet-commerciële dienstverlening relatief vaak aanpassingen verricht zijn door middel van hulpmiddelen of aanpassingen aan het meubilair. Meer dan 50% geeft dit aan. Aanpassing in functie of takenpakket wordt juist relatief weinig genoemd. Binnen de Industrie daarentegen, wordt aanpassing aan takenpakket relatief vaak genoemd en hulpmiddelen relatief weinig.

Tabel 31. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar bedrijf en aanpassingen die zij in de afgelopen 12 maanden gehad hebben, april t/m december 2000.

	Aanpassingen gedaan		Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelh. werk	Functie of takenpakket	Anders
	Totaal absoluut x 1000	Totaal %					
Totaal	198	100	47	27	21	38	14
Industrie en bouwnijverheid	49	100	38	25	21	46	17
Commerciële dienstverl.	72	100	48	28	20	37	15
Niet-commerciële dienstverlening	67	100	53	26	18	32	11

Arbeidsgehandicapten 2000

4.4 Aanpassingen naar langdurige aandoeningen

Het percentage werknemers waarvoor in de afgelopen 12 maanden aanpassingen zijn gedaan verschilt tussen de verschillende typen van langdurige aandoeningen. De meeste aanpassingen zijn gedaan bij rug- en gewrichtsklachten en de minste aanpassingen zijn gedaan bij suikerziekte. Voor de overige aandoeningen zijn de verschillen niet zo groot en liggen rond het gemiddeld aantal gedane aanpassingen. Van de werknemers met rug- en gewrichtsklachten meldt 30% dat in de afgelopen 12 maanden aanpassingen zijn gedaan, mensen met suikerziekte melden relatief weinig dat aanpassingen zijn gedaan, namelijk 16%. Voor het overige doen zich tussen de diverse chronische aandoeningen geen grote verschillen voor in het percentage dat aangeeft dat aanpassingen zijn gedaan. Dat percentage varieert bij de andere dan de beide eerder genoemde aandoeningen van 21% tot 28%. Een relatief groot aantal werknemers dat aanpassingen nodig vindt wordt met name aangetroffen bij mensen met psychische klachten en migraine of ernstige hoofdpijn (tabel 32).

Bij psychische klachten (26%), migraine of ernstige hoofdpijn (25%), maag- of darmstoornissen (24%), gehoorproblemen (24%) en bronchitis, astma of CARA (23%) wordt relatief vaak aangegeven dat aanpassingen nodig zijn.

Tabel 32. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening, waarbij in de afgelopen 12 maanden een aanpassing is gedaan of die een aanpassing nodig hebben naar type aandoening, april t/m december 2000

	Totaal absoluut	Totaal Aanpassing gedaan	Aanpassing nodig	Geen aanpassingen nodig	
	x 1000	%			
Totaal	759	100	26	19	55
Rug- en gewrichtsklachten	464	100	30	21	49
Migraine of ernstige hoofdpijn	132	100	27	25	48
Hart- of vaatziekten	55	100	21	19	60
Bronchitis, astma of CARA	99	100	22	23	55
Maag- of darmstoornissen	77	100	28	24	49
Suikerziekte	26	100	16	16	67
Ernstige huidziekte	30	100	22	19	59
Psychische klachten	110	100	26	26	46
Gehoörproblemen	57	100	22	24	52
Andere aandoening	94	100	25	12	62

Het soort aanpassing dat is gedaan verschilt per type langdurige aandoening. Bij rug- en gewrichtsklachten worden met name hulpmiddelen of meubilair genoemd. Bij psychische klachten, hart- of vaatziekten en maag- of darmstoornissen worden met name werktijden, hoeveelheid werk en functie of takenpakket genoemd als aanpassingen die in de afgelopen 12 jaar zijn gedaan (tabel 33). Van de werknemers met rug- of gewrichtsklachten noemt 56% dat er een aanpassing is gedaan via hulpmiddelen of meubilair. Een laag percentage aanpassingen via hulpmiddelen of meubilair komt naar voren bij suikerziekte (13%), psychische klachten (17%), hart- of vaatziekten (18%) en maag- of darmstoornissen (29%). Aanpassing van werktijden worden het meest frequent genoemd door mensen met psychische klachten (46%), gehoorproblemen (39%) en hart- of vaatziekten (36%) en maag- of darmstoornissen (32%). Bij aanpassingen van de hoeveelheid werk komen eveneens psychische klachten (41%), hart- of vaatziekten (31%) en maag- of darmstoornissen (28%) sterk naar voren. Bij aanpassingen van het functie of takenpakket tot slot komen nogmaals psychische klachten (49%), hart- of vaatziekten (45%) en maag- of darmstoornissen (47%) naar voren als chronische aandoeningen waarbij relatief vaak een dergelijke aanpassing in de afgelopen 12 maanden is gedaan.

Tabel 33. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar type aandoening en aanpassingen die zij in de afgelopen 12 maanden gehad hebben.

	Aanpassingen gedaan						
	Totaal	Totaal	Hulpmiddelen	Werktijden	Hoeveel-	Functie of	Anders
	Absoluut	of meubilair		heid werk	takenpakket		
	x 1000	%					
Totaal	198	100	47	27	21	38	14
Rug- en gewrichtsklachten	137	100	56	23	18	38	12
Migraine of ernstige hoofdpijn	36	100	41	31	22	37	11
Hart- of vaatziekten	12	100	18	36	31	45	23
Bronchitis, astma of CARA	22	100	35	23	19	34	27
Maag- of darmstoornissen	21	100	29	32	28	47	19
Suikerziekte	4	100	13	29	18	33	34
Ernstige huidziekte	6	100	52	14	14	27	27
Psychische klachten	29	100	17	46	41	49	14
Gehoorproblemen	12	100	43	39	26	36	19
Andere aandoening	24	100	42	35	20	38	17

5. METHODOLOGISCHE TOELICHTING

5.1 Beschrijving Enquête beroepsbevolking

De EBB heeft tot doel om de arbeidssituatie van personen te beschrijven. De vragen hebben onder andere betrekking op het al dan niet hebben van betaald werk, de positie in de werkkring, de arbeidsduur, het uitgeoefende beroep, het soort bedrijf waarin men werkt en het behaalde onderwijsniveau.

5.1.1 Steekproef

De EBB is een steekproefonderzoek onder personen die in Nederland wonen, met uitzondering van personen in inrichtingen, instellingen en tehuizen (institutionele bevolking). In de populatietotalen die voor de ophoging worden gebruikt, is de institutionele bevolking dan ook niet opgenomen.

De steekproef is een zogenaamde gestratificeerde tweetrapssteekproef. In de eerste trap zijn gemeenten getrokken en is vastgesteld hoeveel adressen in deze gemeenten moeten worden geselecteerd. Gemeenten met 7.300 of meer adressen (gemiddeld circa 18 duizend inwoners) zijn alle maanden van het jaar in de steekproef vertegenwoordigd. De overige gemeenten zijn verdeeld over 66 strata die gevormd zijn op basis van 40 COROP-gebieden (Coördinatie Commissie Regionaal Onderzoeksprogramma) en 18 RBA-gebieden (Regionaal Bestuur voor de Arbeidsvoorziening). Vervolgens zijn hieruit gemeenten getrokken met kansen evenredig met het aantal adressen. Het aantal maanden dat deze gemeenten in de steekproef zijn opgenomen, is evenredig met het aantal adressen.

In de tweede trap is per gemeente een systematische steekproef van adressen getrokken. In elke gemeente in de steekproef worden ten minste twaalf adressen getrokken. In gemeenten die meer dan één maand of het gehele jaar in de steekproef vallen, worden de adressen zodanig verdeeld dat telkens groepen van twaalf adressen (clusters) tot de steekproef behoren. De twaalf adressen uit een cluster komen uit een zelfde buurt of wijk met als gevolg dat de kenmerken van de bewoners van die adressen op elkaar lijken. Deze clustering heeft niettemin weinig invloed op de variantie van de schattingen ².

² De Ree S., Cluster Effect in the Labour Force Survey, Netherlands Official Statistics, 1989,4/1,p.32.
Arbeidsgehandicapten 2000

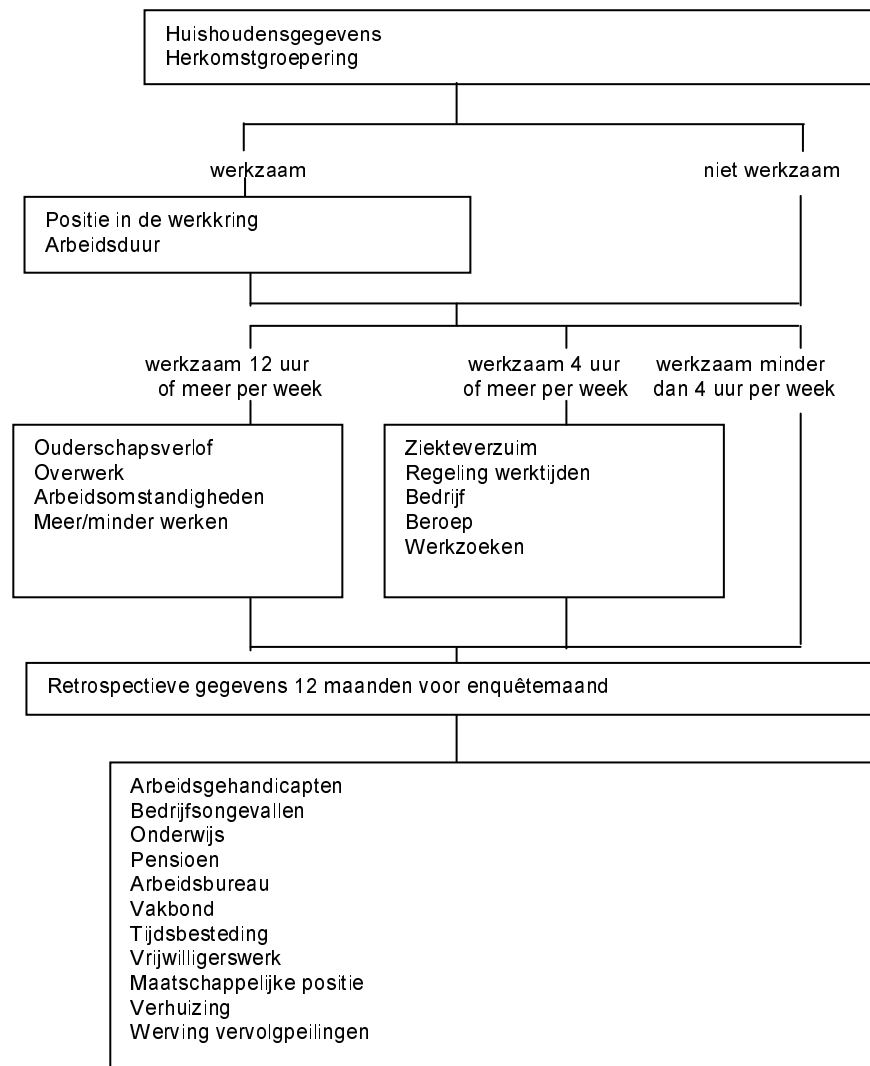
5.1.2 veldwerk

De interviews worden afgenomen met behulp van een draagbare computer. Computerondersteund enquêteren heeft een aantal voordelen. Allereerst worden foutieve doorverwijzingen van de ene vraag naar de andere (routingfouten) vermeden. In de tweede plaats kunnen tijdens het interview inconsistente antwoorden direct gesignaleerd worden zodat daarover met de respondent kan worden overlegd. De voornaamste reden is echter dat het mogelijk is vragen toe te spitsen op de specifieke situatie van de respondent. Het interview neemt daardoor meer de vorm aan van een gesprek dan mogelijk is bij gebruik van een papieren vragenlijst. Ook is de verkregen informatie meer nauwkeurig dan wanneer algemene vragen worden gesteld aan een heterogene categorie respondenten.

Per huishouden worden maximaal acht mensen geënuêteerd. Niet altijd zijn alle te enquêteren leden van het huishouden in de gelegenheid om aan de enquête deel te nemen. De vragen mogen dan worden voorgelegd aan een ander lid van het huishouden, bij voorkeur aan de kostwinner of zijn/haar partner. Door het toelaten van deze zogenoemde *proxi-interviews* wordt het aantal partieel responderende huishoudens gereduceerd.

5.1.3 Beknopte modulestructuur vragenlijst

Figuur 1
Beknopte modulestructuur vragenlijst EBB, 2000

5.1.4 Schattingsmethode

De schattingen in deze publicatie zijn berekend op drie kwartalen. De populatiegegevens over 2000 die bij de schatting zijn gebruikt, werden verkregen door lineaire extrapolatie. Deze extrapolatie is gebaseerd op de standcijfers van de Nederlandse bevolking per 1 januari 1999 en 1 januari 2000. Het ophogen van de waarnemingen naar de populatietotalen (exclusief de bevolking in inrichtingen, instellingen en tehuizen) vindt plaats in twee stappen.

In de *eerste stap* worden aan de waarnemingen startgewichten toegekend. Deze startgewichten zijn zo berekend dat ze corrigeren voor ongelijke trekkingskansen die voortkomen uit de gehanteerde steekproeftrekking. Er wordt gecorrigeerd voor de oververtegenwoordiging van adressen uit de registratie van de arbeidsbureaus en voor de ondervertegenwoordiging van adressen waar uitsluitend mensen van 65 jaar of ouder wonen en van gemeenten waar sprake was van een te krappe enquêtacapaciteit. Ook wordt gecorrigeerd voor de veranderingen in de steekproefomvang per maand. In juli en augustus is de steekproef gehalveerd in verband met de vakantieperiode.

In de *tweede stap* worden definitieve ophoogfactoren bepaald. Met deze stap wordt de vertekening ten gevolge van non-respons gereduceerd. De waarnemingen worden daartoe herwogen naar de populatietotalen. Daarbij worden simultaan vier stratificaties toegepast. Alle personen in een huishouden krijgen daarbij dezelfde ophoogfactor. De methode is ontwikkeld door Lemaître en Dufour³. De vier toegepaste stratificaties zijn:

- een indeling naar geslacht, leeftijd in twee categorieën en herkomstgroepering in acht categorieën.
- een indeling naar geslacht en leeftijd in 21 categorieën
- een indeling naar burgerlijke staat in twee categorieën en leeftijd in vijf categorieën.
- een indeling naar regio in 44 categorieën en een combinatie van geslacht en leeftijd in acht categorieën. De regionale indeling is gebaseerd op de COROP-indeling en de vier grote gemeenten.

5.1.5 Nauwkeurigheid van de uitkomsten

De uitkomsten van de EBB zijn gebaseerd op een steekproef. Zoals in ieder steekproefonderzoek hebben de uitkomsten een onnauwkeurigheidsmarge. Omdat het steekproefdesign vrij complex is, is het schatten van de 95%-

³ Lemaître, G. And J. Dufour, 1987, An integrated method for weighting persons and families, Survey Methodology, 13 pp. 199-207 (Statistics Canada)

betrouwbaarheidsmarges niet eenvoudig. Staat 1 geeft een globale raming van de marges voor opgehoogde aantallen. Daarbij is geen rekening gehouden met het steekproefontwerp noch met de gebruikte schatter. De marges hebben betrekking op uitkomsten voor heel Nederland. Voor tabellen waarin een kenmerk naar een regionaal niveau wordt uitgesplitst gelden andere marges. Strikt genomen zou voor elk kenmerk afzonderlijk een betrouwbaarheidsmarge moeten worden geschat. Zo gelden voor de werkloze beroepsbevolking iets kleinere marges dan voor de werkzame beroepsbevolking, omdat de werkloze beroepsbevolking is oververtegenwoordigd in de totale steekproef.

Tabel 34. 95%-betrouwbaarheidsmarges van de opgehoogde aantallen voor Nederland, april t/m december 2000

Opgehoogde Aantallen	Absolute Marge	Relatieve Marge %
x 1000		
5	2.0	39.9
10	2.8	28.1
15	3.5	23.5
20	4.0	19.9
30	4.9	16.4
50	6.3	12.7
75	7.7	10.3
100	8.9	8.9
200	12.5	6.3
300	15.2	5.1
500	19.6	3.9
750	23.7	3.2
1 000	27.0	2.7
2 000	36.1	1.8
3 000	42.0	1.4
5 000	46.0	0.9
7 500	53.4	0.7

Ter verduidelijking volgt een getallenvoorbeeld. Stel dat wordt waargenomen dat 75 000 personen tot een zekere categorie behoren. Daarbij behoort blijkens staat 1 een marge van 7 700. De grenzen van het 95%-betrouwbaarheidsinterval liggen dan bij benadering bij $75\ 000 - 7\ 700 = 67\ 300$ en $75\ 000 + 7\ 700 = 82\ 700$. Dit betekent dat de werkelijke waarde met een betrouwbaarheid van 95% ligt in het interval (67 300, 82 700). Voor de tussenliggende uitkomsten kunnen betrouwbaarheidsmarges door interpolatie worden berekend.

Arbeidsgehandicapten 2000

5.1.6 Definities, begrippen en classificaties

Allochtonen

Personen waarvan minstens één ouder niet in Nederland is geboren. Zij worden onderscheiden naar land van herkomst.

Arbeidsduur

Het aantal uren dat een persoon in een normale of gemiddelde werkweek werkt.

Arbeidsrelatie

Zie *Positie in de werkring*

Autochtonen

Personen waarvan beide ouders in Nederland zijn geboren.

Bedrijfstak/-klasse

De indeling naar aard van het bedrijf is overeenkomstig de Standaard Bedrijfs-indeling (SBI 1993). Voor het vaststellen van het soort bedrijf waar de respondent werkt worden de volgende gegevens gebruikt: de naam en adres van het bedrijf, het soort bedrijf en de bedrijfsgrootte. De naam en het adres van het bedrijf worden opgezocht in het Algemeen Bedrijfsregister (ABR). Als dit niet mogelijk is, komt de indeling tot stand aan de hand van de omschrijving van het soort bedrijf dat de respondent heeft gegeven. Voor een gedetailleerde beschrijving van het soort bedrijf wordt verwezen naar de CBS publicatie 'Standaard Bedrijfsindeling 1993'.

Beroepsbevolking Definitie CCS 1991

Volgens deze definitie worden tot de beroepsbevolking gerekend:

- personen die tenminste twaalf uur per week werken, of
- personen die werk hebben aanvaard waardoor ze tenminste twaalf uur per week gaan werken, of
- personen die verklaren ten minste twaalf uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste twaalf uur per week te vinden.

Van de beroepsbevolking worden personen die tenminste twaalf uur per week werken tot de *werkzame beroepsbevolking* gerekend en degenen die niet of minder dan twaalf uur tot de *werkloze beroepsbevolking*.

Beroepsniveau/-klasse/-groep

De indeling naar beroep is overeenkomstig de Standaard Beroepenclassificatie 1992 (SBC 1992). Voor het vaststellen van beroep worden de volgende gegeven gebruikt: de beroepsomschrijving, de voornaamste werkzaamheden, het leiding geven, de leidinggevende

Arbeidsgehandicapten 2000

werkzaamheden en het aantal mensen waaraan leiding gegeven wordt, de omschrijving van het soort bedrijf. In een aantal gevallen wordt hiernaast gebruik gemaakt van gegevens over het gevolgde onderwijs en de positie in de werkring.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de classificatie zij verwezen naar de publicatie 'Standaard Beroepenclassificatie 1992'.

Flexibele arbeidsrelatie

zie *Positie in de werkring*

Leeftijd

Bij de indeling naar leeftijd is uitgegaan van de leeftijd op enquêtedatum.

Onderwijsniveau

De indeling naar het behaalde onderwijsniveau is overeenkomstig de Standaard Onderwijs Indeling (SOI) van 1978 (editie 1993) van het CBS. In de SOI worden zeven niveaus onderscheiden:

- niveau 1 en 2: onder meer onderwijs tot en met basisonderwijs (bo);
- niveau 3: onder meer mavo en voorbereidend beroepsonderwijs (vbo);
- niveau 4: onder meer havo, vwo en middelbaar beroepsonderwijs (mbo);
- niveau 5: onder meer hoger beroepsonderwijs (hbo);
- niveau 6: onder meer universitair onderwijs op doctoraalniveau (wo);
- niveau 7: onder meer opleidingen na het doctoraal examen (wo).

Binnen de niveaus 3 en 4 wordt onderscheid gemaakt tussen algemeen vormend en beroepsonderwijs. Niveau 1,2 en 3 zijn in de tabellen samengevoegd (lager opgeleid) net als niveau 5,6 en 7 (hoger opgeleid).

Personen zijn ingedeeld op basis van het hoogst behaalde onderwijsniveau.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de classificatie zij verwezen naar de publicatie 'Standaard Onderwijs Indeling SOI-1978'.

Positie in het huishouden

Bij positie in het huishouden worden de volgende onderscheidingen gehanteerd:

- eenpersoonshuishouden (persoon die alleen een huishouding voert);
- lid van een paar (geen ouder);
- lid van een ouderpaar;
- alleenstaande ouder;
- minderjarig kind (ongehuwde persoon jonger dan achttien jaar);
- meerderjarig kind (ongehuwde persoon van achttien jaar of ouder die met één of beide ouders samenwoont);
- overig lid.

Positie in de werkring

Bij positie in de werkring worden werknemers en zelfstandigen onderscheiden.

Arbeidsgehandicapten 2000

Werknemers worden onderscheiden in

-*werknemers met een vaste arbeidsrelatie*: het arbeidscontract is niet van beperkte duur én de werknemer is voor een vast overeengekomen aantal uren in dienst;

-*werknemers met een flexibele arbeidsrelatie*: het arbeidscontract is van beperkte duur én/of de werknemer is niet voor een vast overeengekomen aantal uren in dienst.

Een *arbeidscontract van beperkte duur* is een contract van korter dan één jaar zonder toezegging van aanstelling in vaste dienst.

Werkloze beroepsbevolking

Zie *Beroepsbevolking*.

Werknemer

Zie *Positie in de werkring*.

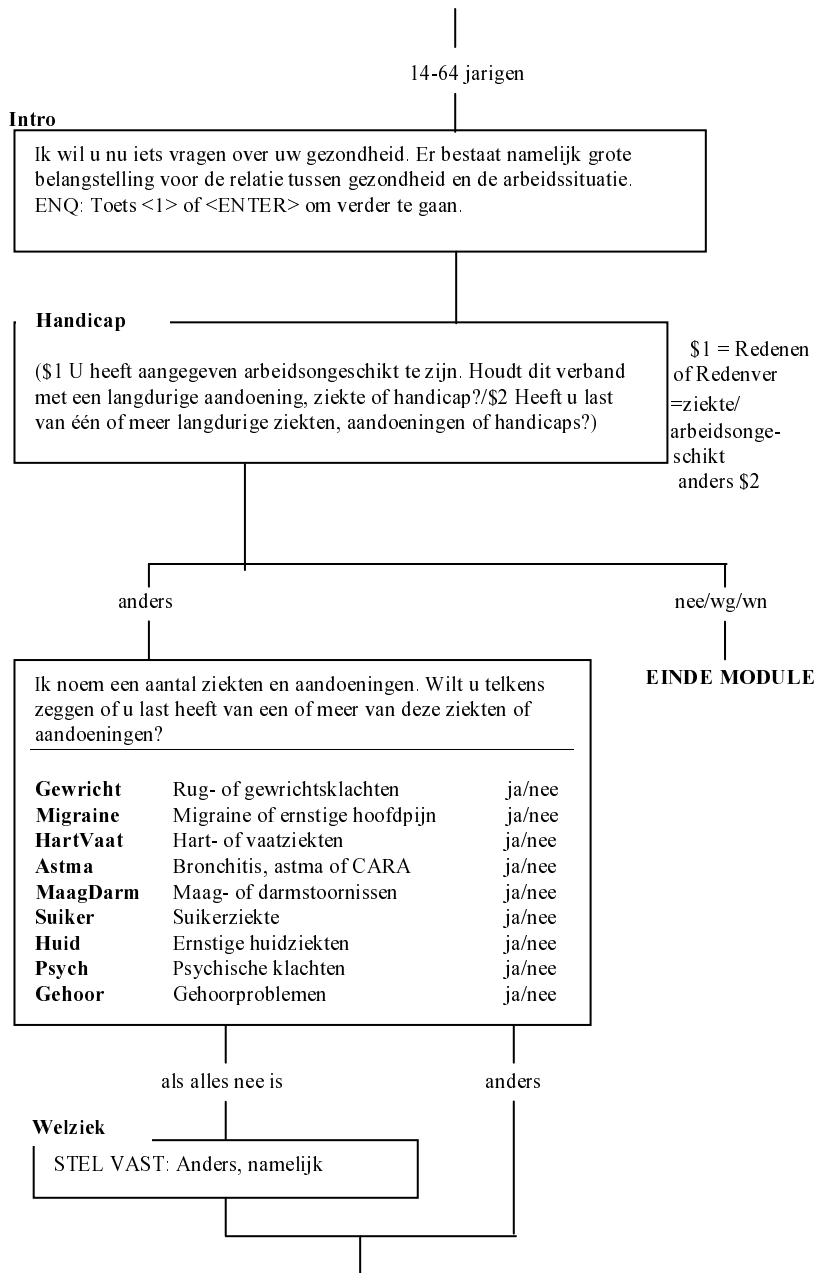
Werkzame beroepsbevolking

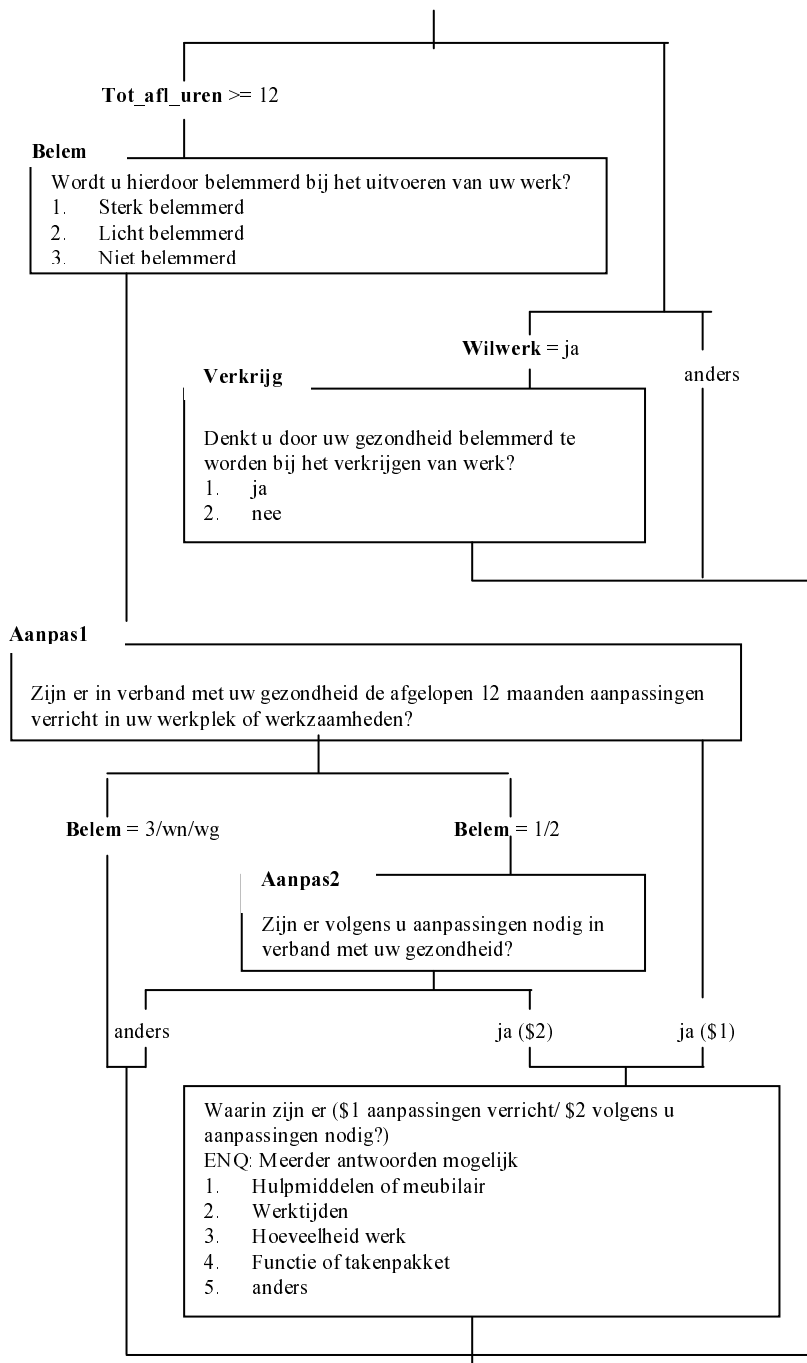
Zie *Beroepsbevolking*

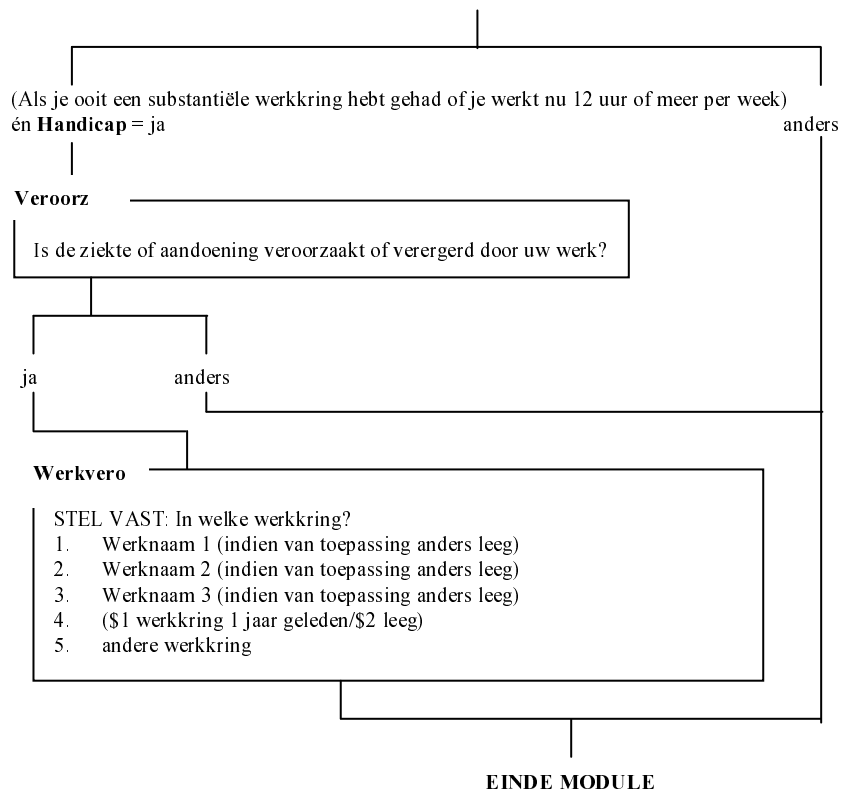
Zelfstandige

Zie *Positie in de werkring*.

5.2. Vraagstelling Module arbeidsgehandicapten

5.3. Afleiding belemmering door langdurige aandoening

Aan alle personen van 15 tot en met 64 jaar wordt gevraagd of de persoon een langdurige ziekte, aandoening of handicap heeft. Aan personen die hierop “ja” antwoorden worden nog enkele vragen gesteld. Aan personen met een handicap die 12 uur of meer per week werken wordt de vraag “Wordt u hierdoor (door handicap) belemmerd bij het uitvoeren van uw werk?” gesteld. Hiervoor zijn 3 antwoordcategorieën (sterk, licht, niet). Aan personen met een handicap die minder dan 12 uur werken én die 12 uur of meer zouden willen werken en aan personen met een handicap die niet werkzaam zijn en wel zouden willen werken wordt de vraag “Denkt u door uw gezondheid belemmerd te worden bij het verkrijgen van werk?” gesteld. Hiervoor zijn 2 antwoordcategorieën (ja, nee).

Voor personen die deze vragen over belemmeringen niet gesteld krijgen wordt een veronderstelling gedaan of men wel of niet belemmerd wordt: Van personen die als reden om niet te werken arbeidsongeschikt opgeven wordt verondersteld dat zij belemmerd worden. Van personen die een andere reden dan arbeidsongeschiktheid opgeven wordt verondersteld dat zij niet belemmerd worden. Van personen die geen reden om niet te werken opgeven wordt niets verondersteld.

5.4 Vergelijking van de enquête beroepsbevolking met het permanent onderzoek leefsituatie – module gezondheid

In deze paragraaf worden de resultaten uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) over het hebben van een aandoening en de daaruit voortvloeiende mogelijke belemmeringen bij de uitoefening van werk, op nauwkeurigheid onderzocht. Externe bronnen zijn niet beschikbaar zodat alleen resteert de vergelijking met resultaten uit het Permanent Onderzoek LeefSituatie (POLS) van het CBS. Aan een deel van de respondenten van dit onderzoek worden specifieke vragen over de gezondheid gesteld.

5.4.1. *Werkenden die belemmerd worden in het uitvoeren van werk door een aandoening*

Uit tabel 35 blijkt dat de cijfers uit het POLS en de EBB weinig van elkaar verschillen. Volgens POLS voelt 10% van de mensen zich door een aandoening belemmerd in het uitvoeren van werk, volgens de EBB is dit 11%. Rekening houdend met de 95%-betrouwbaarheidsmarges blijkt dit verschil overigens niet significant te zijn. Vanwege het sterk uiteenlopende karakter van de onderzoeken is de vraagstelling en de routing niet identiek. Dat de uitkomsten desondanks nauwelijks verschil laten zien, betekent dat het meten van belemmeringen in het uitvoeren van werk door mensen met een Arbeidsgehandicapten 2000

aandoening robuust is. Afgezien van mogelijke effecten van selectieve respons in persoonsenquêtes kan hieruit worden geconcludeerd dat de uitkomsten over belemmeringen in het werk als gevolg van een aandoening voldoende nauwkeurig zijn.

Tabel 35. Personen van 15-64 jaar, die belemmerd worden in het uitvoeren van werk als gevolg van een aandoening naar persoonskenmerken, 2000

	POLS	EBB
	%	
Totaal	10*	11
15-24 jaar	1	1
25-34 jaar	2	2
35-44 jaar	3	3
45-54 jaar	3	3
55-64 jaar	1	1
Man	5*	6
Vrouw	5	5
Lager opgeleid	4	4
Middelbaar opgeleid	4*	5
Hoger opgeleid	2	2

*significant verschillend van het gevonden percentage in de EBB.

5.4.2. Mensen met een langdurige aandoening

De uitkomsten uit de Enquête beroepsbevolking en het Permanent Onderzoek Leefsituatie over het aantal mensen met een langdurige aandoening lopen sterk uiteen (zie tabel 36). Volgens het POLS heeft 31% van de mensen van 15 tot 65 jaar een langdurige aandoening terwijl dit cijfer volgens de EBB slechts uitkomt op 23. Een belangrijke verklaring voor dit verschil is dat in de EBB voorafgaand aan de vraag naar aandoeningen gewezen wordt op de relatie tussen gezondheid en arbeid terwijl dit in POLS niet het geval is. Bij POLS is deze vraag opgenomen in het kader van gezondheid. Het gevolg is dat in POLS een volledige inventarisatie plaatsvindt, terwijl in de EBB een deel van de respondenten aandoeningen die geen belemmering voor betaald werk vormen, niet zullen vermelden. Dan is het ook logisch dat de uitkomsten over het percentage werkenden met belemmeringen in het werk als gevolg van een aandoening wel sporen. De conclusie is hier dat in de EBB het aandeel mensen met een aandoening beduidend wordt onderschat.

Arbeidsgehandicapten 2000

Tabel 36. Personen van 15-64 jaar met een langdurige aandoening naar persoonskenmerken, 2000

	POLS	EBB
	%	
Totaal	31*	23
Man	14*	11
Vrouw	17*	12
15-24 jaar	3*	2
25-34 jaar	5*	4
35-44 jaar	7*	5
45-54 jaar	9*	6
55-64 jaar	6	6
Lager opgeleid	15*	11
Middelbaar opgeleid	10*	9
Hoger opgeleid	6*	4
Werkzame beroepsbevolking	17*	12
Overige bevolking	14*	11

*significant verschillend van het gevonden percentage in de EBB.

Zowel in de EBB als in POLS wordt gevraagd naar typen aandoening. De vraagstelling is echter dermate verschillend dat deze gegevens onvergelykbaar zijn. Het biedt daarom geen goede mogelijkheden om vast te stellen welke aandoeningen in de EBB minder gemeten worden vergeleken met POLS.

BIJLAGE 1 OVERIGE TABELLEN

Tabel b1. Personen van 15-64 jaar naar arbeidshandicap en positie in het huishouden, april t/m december 2000

	Totaal	Langdurige aandoening, ziekte, handicap			
		Nee	Ja	Wel	
				belemmerd	Niet belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	10723	8206	2513	1455	1042
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Eénpersoonshuishouden	14	13	17	20	14
Alleenstaande ouder	3	3	4	5	4
Lid van een ouderpaar	38	39	36	35	37
Lid van een paar (geen ouder)	29	28	33	34	33
Minderjarig kind (15-17)	5	6	2	1	4
Meerderjarig kind	9	10	5	4	7
Overig lid van huishouden	1	1	2	2	1

Tabel b2. Werkzame personen 15-64 jaar naar arbeidshandicap en bedrijfsomvang, april t/m december 2000

	Totaal	Langdurige aandoening, ziekte, handicap			
		Nee	Ja	Wel	
				belemmerd	Niet belemmerd
	x 1000				
Totaal absoluut	6970	5667	1301	759	540
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
1	6	6	5	5	4
2 – 9	7	8	5	5	5
10 – 19	5	5	4	4	4
20 – 49	7	7	5	5	5
50 – 99	6	6	4	4	5
100 of meer	33	35	28	28	28

Arbeidsgehandicapten 2000

Bijlage 1

Tabel b3. Personen 15-64 jaar naar arbeidshandicap en maatschappelijke positie, april t/m december 2000

	Totaal	Langdurige aandoening, ziekte, handicap		Wel belemmerd	Niet Belemmerd
		Nee	Ja		
	x 1000				
Totaal absoluut	10723	77	23	14	10
	%				
Totaal	100	100	100	100	100
Werkende	60	64	48	48	49
Werkloze	1	1	2	2	2
Vrijwilliger	1	1	2	1	2
Arbeidsongeschikte	4	0	18	30	1
Student	11	13	5	2	10
Huisvrouw of -man	15	15	18	12	26
Gepensioneerde	2	2	2	0	5
Geen van deze	4	4	5	4	6

Tabel b4. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar geslacht en aanpassingen die zij nodig hebben, april t/m december 2000.

	Totaal aanpassingen nodig		Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelheid werk	Functie of takenpakket	Anders
	x 1000	%					
Totaal	145	100	41	20	28	29	28
Man	80	100	37	19	28	26	32
Vrouw	65	100	45	22	26	34	22

Arbeidsgehandicapten 2000

Bijlage 1

Tabel b5. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar leeftijd en aanpassingen die zij nodig hebben, april t/m december 2000.

	Totaal aanpassingen nodig						
			Hulpmiddelen	Werktijden	Hoeveelheid	Functie of	Anders
	x 1000	%	of meubilair		werk	takenpakket	
Totaal	145	100	41	20	28	29	28
15-24 jaar	11	100	54	13	16	21	33
25-34 jaar	34	100	48	16	28	28	34
35-44 jaar	41	100	39	23	27	34	20
45-54 jaar	44	100	37	19	28	32	27
55-64 jaar	15	100	32	26	37	20	32

Tabel b6. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar opleidingsniveau en aanpassingen die zij nodig hebben, april t/m december 2000.

	Totaal aanpassingen nodig						
			Hulpmiddelen	Werktijden	Hoeveelheid	Functie of	Anders
	x 1000	%	of meubilair		werk	takenpakket	
Totaal	145	100	41	20	28	29	28
Lager opgeleid	52	100	35	16	25	29	28
Middelbaar opgeleid	58	100	48	17	22	25	27
Hoger opgeleid	35	100	37	31	40	38	27

Tabel b7. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar wekelijkse arbeidsduur en aanpassingen die zij nodig hebben, april t/m december 2000.

	Totaal aanpassingen nodig						
			Hulpmiddelen	Werktijden	Hoeveelheid	Functie of	Anders
	x 1000	%	of meubilair		werk	takenpakket	
Totaal	145	100	100	20	28	29	28
12-19 uur	13	100	36	22	20	21	32
20-34 uur	44	100	43	19	28	36	28
>34 uur	88	100	41	20	28	28	27

Arbeidsgehandicapten 2000

Bijlage 1

Tabel b8. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar beroepsniveau en aanpassingen die zij nodig hebben, april t/m december 2000

	Totaal aanpassingen nodig		Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelh. werk	Functie of takenpakket	Anders
	x 1000	%					
Totaal	145	100	41	20	28	29	28
Beroepsniveau							
Elementair en lager	62	100	36	16	23	29	29
Middelbare beroepen	12	100	52	13	24	23	30
Hoger en wetenschappelijk	35	100	40	29	37	35	25

Tabel b9. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar bedrijf en aanpassingen die zij nodig hebben, april t/m december 2000.

	Totaal aanpassingen nodig		Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelheid werk	Functie of takenpakket	Anders
	x 1000	%					
Totaal	145	100	41	20	28	29	28
Industrie en bouwnijverheid	37	100	35	13	23	27	28
Commerciële dienstverlening	50	100	43	19	27	29	31
Niet commerciële dienstverlening	52	100	43	24	29	33	24

Bijlage 1

Tabel b10. Werkzame beroepsbevolking van 15-64 die belemmerd worden door een langdurige aandoening naar type aandoening en aanpassingen die zij nodig hebben, april t/m december 2000.

	Totaal aanpassingen nodig		Hulpmiddelen of meubilair	Werktijden	Hoeveelheid werk	Functie of takenpakket	Anders
	x 1000	%					
Totaal	145	100	41	20	28	29	28
Rug- en gewrichtsklachten	98	100	50	17	28	30	41
Migraine of ernstige hoofdpijn	33	100	34	28	39	36	26
Hart- of vaatziekten	10	100	33	34	37	28	25
Bronchitis, astma of CARA	23	100	37	14	20	18	48
Maag- of darmstoornissen	18	100	42	17	31	33	34
Suikerziekte	4	100	22	47	31	28	18
Ernstige huidziekte	6	100	36	9	27	23	63
Psychische klachten	29	100	25	31	52	47	31
Gehoorproblemen	14	100	46	17	26	28	29
Andere aandoening	32	100	54	39	24	50	24